

Оксана Гудошник,

кандидат філологічних наук, доцент,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

Дніпро, Україна

ORCID: 0000-0002-5941-4502

МЕДІАТИЗАЦІЯ КОЛЕКТИВНИХ СВІДЧЕНЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Протягом війни предметом нашого наукового інтересу були медіаплатформи збору колективних свідчень, усних історій, споминів, а також засоби та інструменти платформного поширення контенту. Передумовами фундаментальних змін у документуванні свідчень вважаємо такі:

1. Концептуалізація медіатизації як метапроцесу, в якому надіндивідуальна структура комунікації потребує надіндивідуальної організації [4]. Війна актуалізує наскрізний характер комунікації, що охоплює усі рівні інституціональних та особистісних просторів.

2. Цифровий поворот став вирішальним фактором формування сучасного медіапростору, основою створення новітніх інструментів збору, документування, архівування, збереження та поширення контенту.

3. Змінились традиційні практики архівації:

- поява архівів, створених користувачами (September 11 Digital Archive вважають одним з перших у напрямку);
- зміна розуміння музею як громадського простору і формування нового типу колекцій на основі методу збору швидких реакцій з потужною медіаскладовою в основі;
- альтернативна система збереження культурної пам'яті (digital cultural memory).

Суттєвим у розумінні нової реальності документування стало сприйняття медіасвідчення як нової форми посередництва та репрезентації досвіду. Ці свідчення здійснюються у медіа, за допомогою медіа та через медіа. Запропоноване у 2014 році дослідниками Паулем Фрошем та Амітом Пінчевським, у термінологічному сенсі медіасвідчення стало формою включення аудиторії та створення «глобальних спільнот уваги» [1].

Перший етап документування свідчень вирізнявся одночасністю трьох процесів (Рис.1).

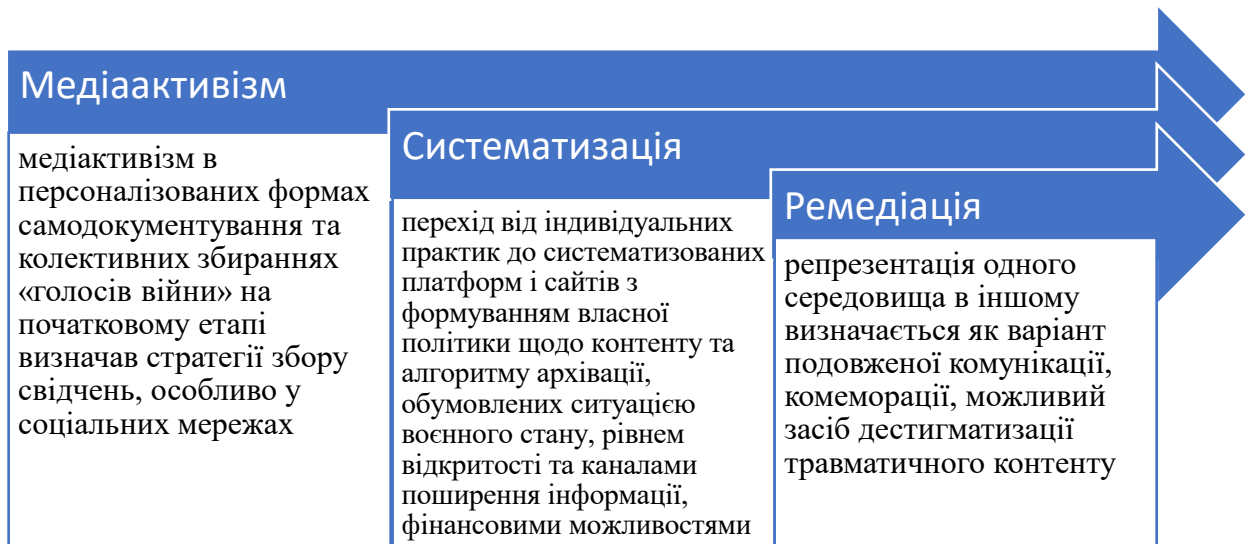

Рис. 1. Документування свідчень (перший етап)
За матеріалами [3].

На сучасному етапі постало нове питання осмислення наслідків появи величезного «медіаконтенту некерованої складності та масштабу» [2]. Одним з них стало призвичаювання до війни, необхідність пошуків механізмів, ідей, що в усталеному повсякденні воєнного часу втілюють новітні практики роботи з потужним медіаконтентом воєнної пам'яті. Серед них ми виокремили:

- поширення професійних колективних практик архівування, каталогізації та опису, документації злочинів;
- формування загальнонаціональних баз даних з потужною медійною підтримкою, міжнародним співробітництвом і створенням власного медійного продукту на основі вже забраних колекцій та матеріалів;
- створення спільних проєктів та напрацювання єдиних стандартів збору медіасвідчень [3].

З поступовим розумінням, що війна буде довгою, оприявнюються нові проблеми медіатизованого дискурсу споминів – нових форм потребують не тільки архіви, а й робота з самими свідками. «Ми не спринтери, а марафонці, і історія з розслідуванням, доведенням до суду цих кримінальних проваджень буде тривала», – зазначила Вероніка Плотнікова, очільниця створеного у квітні 2023 року Координаційного центру підтримки потерпілих і свідків [6]. Одним із завдань центру стала зміна акценту з накопичення даних на підтримку потерпілих від повторної віктимізації, регулярне інформування та роз'яснення етапів досудового розслідування, надання адресної допомоги.

Швидкоплинність медійного простору війни поширює «споживацький» підхід до жертв війни, коли резонансність трагедії змінюється зменшенням

уваги і забуттям. На міжнародній конференції «Свобода або страх» (Київ, 7 грудня 2023 р.) Ольга Решетілова, очільниця «Медійної ініціативи за права людини», звернула увагу на нові медіавиклики тривалої війни: «Недостатньо просто висвітлити чи задокументувати історію, чи вислухати жертву. Важливо пройти з нею весь складний шлях до досягнення правосуддя» [5]. Відсутність медійної уваги та підтримки процесу правосуддя унеможливорює здійснення важливого алгоритму досягнення справедливості: документування, розслідування – аналітика – адвокаційні активності.

Список використаної літератури та джерел

1. Frosh P., & Pinchevski A. Media witnessing and the ripeness of time. *Cultural Studies*. 2014. Vol. 28. No 4. P. 594–610. <https://doi.org/10.1080/09502386.2014.891304>
2. Hoskins A., & Shchelin P. The War Feed: Digital War in Plain Sight. *American Behavioral Scientist*. 2023. Vol. 67. No 3. P. 449–463. <https://doi.org/10.1177/00027642221144848>
3. Hudoshnyk O., Krupskiy O.-P., & Styrnik N. Mediatization of collective testimonies during the Russian-Ukrainian War 2022–2023. *Communication & Society*. 2025. <https://doi.org/10.15581/003.38.1.021>
4. Krotz F. Mediatization as a mover in modernity: social and cultural change in the context of media change. In K. Lundby (ed.). *Mediatization of communication* (pp. 131-162). Berlin: Walter de Gruyter, 2014.
5. Решетілова О. (2023, 7 грудня). «Треба змінити споживацький підхід до жертв війни і їхніх трагедій». *Медійна ініціатива за права людини*. <https://mipl.org.ua/treba-zminyty-spozhyvaczkyj-pidhid-do-zhertv-vijny-i-yihnih-tragedij-olga-reshetlova/>
6. Семенюта І. (2023, 1 липня). Новий Координаційний центр Офісу Генпрокурора сприятиме доведенню воєнних злочинів РФ до суду в Гаазі. *Детектор медіа*. <https://cs.detector.media/community/texts/185514/2023-07-01-novyy-koordinatsiynyy-tsentr-ofisu-genprokurora-spryyatyme-dovedennyyu-voiennykh-zlochyniv-rf-do-sudu-v-gaazi/>